

ASIA**Euran kunnan terveystieteiden keskuksen menettely hammashoidon järjestämisessä****KANTELU**

Kantelija on oikeuskanslerille 17.10.2015 osoittamassaan kirjoituksessa arvostellut hammashoitonsa järjestämistä. Euran kunnan hammashoito on järjestetty Attendo Terveyspalvelujen toimesta. Kantelija oli lähetetty Harjavaltaan PlusTerveysteen hammasproteesia koskeviin tutkimuksiin. Kuitenkin terveystietokeskus oli edellyttänyt, että jatkohoito tulisi tehdä Porissa Attendo Teljän Hammaslääkäriasemalla. Kantelijan mukaan häntä on estetty valitsemasta hoitopaikkaansa ja lisäksi hänen oli hankala matkustaa Poriin.

SELVITYS

Kantelun perusteella Lounais-Suomen aluehallintovirasto on antanut 12.8.2016 päivätyn lääninlääkäriin ja yksikön päällikön allekirjoittaman lausunnon. Aluehallintovirasto oli hankkinut oheistamansa selvitykset ja potilasasiakirjat Euran terveystieteiden keskukselta, Harjavallan PlusTerveysteen sekä Attendo Teljän Hammaslääkäriasema Oy:ltä.

Saatujen selvitysten mukaan kantelija oli ollut potilaana Euran terveystieteiden keskuksessa ja Harjavallan PlusTerveysteen, mutta ei Porin Attendo Teljän Hammaslääkäriasemalla. Euran kunta oli kokonaan ulkoistanut kaikki suun terveydenhuollon palvelut Attendo Terveyspalvelut Oy:lle 1.1.2009 alkaen.

Saatujen selvitysten mukaan kantelija oli ollut Euran suun terveydenhuollon asiakas vuodesta 2011. Vuonna 2015 kantelijalla oli todettu proteettisen hammashoidon tarve, joka oli luonteeltaan niin vaativaa, että tarvitsi erikoishammaslääkärihoitoa. Selvitysten mukaan kantelijaa oli ohjattu menemään protetiikkaan erikoistuneen hammaslääkäriin vastaanotolle proteettisen hoitosuunnitelman laatimista varten. Hän oli saanut tätä varten Euran terveystieteiden keskukselta saateen mukaansa, mutta ei lähetettyä. Tämän saateen kanssa kantelija oli mennyt lähimmälle hammasprotetiikkaan erikoistuneelle hammaslääkärille Harjavallan PlusTerveysteen. Selvitysten mukaan oli yhteisymmärryksessä kantelijan kanssa sovittu, että tämän protetiikkaan erikoistuneen

hammaslääkärin vastaanottokäynnin jälkeen kantelija on yhteydessä Euran terveyskeskushammashoitolaan, jotta voidaan sopia hoidon toteuttamisesta ja paikasta, missä hoito toteutetaan.

Tämän jälkeen kantelijalle oli tarjottu erikoishammaslääkärin palvelua Porista Attendo Teljän Hammaslääkäriasemalta, joka on siis osa Attendo -konsernia. Lisäksi hänelle oli luvattu maksaa matkakorvaukset Poriin kulkemisesta aiheutuviin kustannuksiin. Kantelija olisi halunnut käyttää lähempänä olevaa Harjavallan PlusTerveiden toimipistettä.

VASTINE

Kantelija on antanut lausunnon ja selvitysten johdosta 23.9.2016 päivätyn vastineen.

RATKAISU

Sovellettavat säännökset

Perustuslain 108 §:n 1 momentin mukaan oikeuskanslerin tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtävänsä hoitaessaan oikeuskansleri valvoo myös perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista. Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n mukaan oikeuskanslerin on tutkittava asia, jos on aihetta epäillä oikeuskanslerin valvontavaltaan kuuluvan henkilön, viranomaisen tai muun yhteisön menettelleen lainvastaisesti tai jättäneen velvollisuutensa täyttämättä taikka jos oikeuskansleri muusta syystä katsoo siihen olevan aihetta.

Terveystalain (1326/2010) 48 §:n mukaan henkilö voi valita perusterveydenhuollostaan vastaavan terveyskeskuksen ja terveyskeskuksen terveysaseman 2 ja 3 luvussa tarkoitettujen palvelujen saamiseksi. Valinnasta on tehtävä kirjallinen ilmoitus sekä hoitovastuussa olevan kunnan että valitun kunnan terveyskeskukselle. Hoitovastuu siirtyy valitun kunnan terveyskeskukselle viimeistään kolmen viikon kuluttua ilmoituksen saapumisesta. Henkilön valinta voi kohdistua samanaikaisesti vain yhteen terveyskeskukseen ja terveysasemaan. Uuden valinnan voi tehdä aikaisintaan vuoden kuluttua edellisestä valinnasta. Valinta ei koske 16 §:ssä tarkoitettua kouluterveydenhuoltoa, 17 §:ssä tarkoitettua opiskeluterveydenhuoltoa eikä pitkäaikaista laitoshoidoa. Kunnalla ei ole velvollisuutta järjestää 25 §:ssä tarkoitettua kotisairaanhoidoa oman alueensa ulkopuolella. Jos lääkäri tai hammaslääkäri arvioi, että henkilö tarvitsee erikoissairaanhoidon palveluja, henkilö voi valita hoidon antavan kunnallisen erikoissairaanhoidon toimintayksikön. Hoitopaikka on valittava yhteisymmärryksessä lähteen antavan lääkärin tai hammaslääkärin kanssa.

Sairaanhoidon vuoksi aiheutuneiden tarpeellisten matkakustannusten korvaamisesta säädetään sairausvakuutuslaissa (1224/2004). Matkakustannusten korvaamisen tavoitteena on, että vakuutetuilla on yhtäläinen oikeus saada hoitoa tai tutkimusta asuinpaikasta riippumatta. Voimassa olevan sairausvakuutuslain perusteella matkakustannukset korvataan yleensä sellaiseen lähimpään tutkimus ja hoitopaikkaan, jossa vakuutettu voi saada hänen terveydentilansa vaarantumatta tarpeellista tutkimusta ja hoitoa. Lähimpänä hoitopaikkana pidetään pääsääntöisesti oman kunnan terveyskeskusta tai sairaanhoidopiirin sairaalaa. Korvauskäytännön mukaan matkat julkisen terveydenhuollon järjestämään terveydenhuoltoon on korvattu kuitenkin sinne, missä hoito annetaan.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain (733/1992) 4 §:n mukaan kunta voi järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon alaan kuuluvat tehtävät 1) hoitamalla toiminnan itse, 2) sopimuksin yhdessä muun kunnan tai muiden kuntien kanssa, 3) olemalla jäsenenä toimintaa hoitavassa kuntayhtymässä, 4) hankkimalla palveluja valtiolta, toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta tai 5) antamalla palvelunkäyttäjälle palvelusetelin, jolla kunta sitoutuu maksamaan palvelun käyttäjän kunnan hyväksymältä yksityiseltä palvelujen tuottajalta hankkimat palvelut kunnan päätoimella asetettuun setelin arvoon asti.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 5 §:ssä säädetään potilaan tiedonsaantioikeudesta. Pykälän mukaan potilaalle on annettava selvitys hänen terveydentilastaan, hoidon merkityksestä, eri hoitovaihtoehdoista ja niiden vaikutuksista sekä muista hänen hoitoonsa liittyvistä seikoista, joilla on merkitystä päätettäessä hänen hoitamisestaan. Selvitystä ei kuitenkaan tule antaa vastoin potilaan tahtoa tai silloin, kun on ilmeistä, että selvityksen antamisesta aiheutuisi vakavaa vaaraa potilaan hengelle tai terveydelle. Terveydenhuollon ammattihenkilön on annettava selvitys siten, että potilas riittävästi ymmärtää sen sisällön. Jos terveydenhuollon ammattihenkilö ei osaa potilaan käyttämää kieltä taikka potilas ei aisti- tai puhevian vuoksi voi tulla ymmärretyksi, on mahdollisuuksien mukaan huolehdittava tulkitsemisesta. Potilaan oikeudesta tarkastaa häntä itseään koskevat potilasasiakirjoissa olevat tiedot on voimassa, mitä henkilötietolain (523/1999) 26–28 §:ssä säädetään. Potilaan oikeudesta tietojen saantiin on lisäksi voimassa, mitä siitä säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 ja 12 §:ssä (653/2000).

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 4 a §:ssä (857/2004) säädetään tutkimusta, hoitoa tai lääkinnällistä kuntoutusta koskevasta suunnitelmasta. Pykälän mukaan terveyden- ja sairaanhoitoa toteutettaessa on tarvittaessa laadittava tutkimusta, hoitoa, lääkinnällistä kuntoutusta koskeva tai muu vastaava suunnitelma. Suunnitelmasta tulee ilmetä potilaan hoidon järjestäminen ja toteuttamisaikataulu. Suunnitelma on laadittava yhteisymmärryksessä potilaan, hänen omaisensa tai läheisensä taikka hänen laillisen edustajansa kanssa. Suunnitelman sisällöstä ja asiaan osallisista on lisäksi voimassa, mitä niistä erikseen säädetään.

Arviointia

Aluehallintoviraston lausunnossa on viitattu siihen, mitä hallituksen esityksessä (HE 90/2010 vp) on todettu valinnanvapaudesta. Hallituksen esityksen mukaan lääkäri tai hammaslääkäri arvioisi erikoissairaanhoidon kiireettömän palvelun tarpeen, ja mikäli tarve on olemassa, potilaalla olisi yhdessä hoitavan lääkärin kanssa mahdollisuus valita se kunnallinen terveydenhuollon toimintayksikkö, jossa tutkimus tai/ja hoito toteutettaisiin. Valintaoikeus ei voisi kohdistua yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990) tarkoitettuun palveluntuottajaan.

Lausunnon mukaan oikeuskirjallisuudessa on todettu, että perusterveydenhuollossa valinnanvapaus ei koske yksittäisiä palveluja, vaan valitessaan terveysaseman henkilö valitsee kaikki perusterveydenhuollon palvelut, joihin kuuluvat muun muassa avosairaanhoito, lasten- ja äitiysneuvola, muu terveysneuvonta, suun terveydenhuolto, mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä terveyskeskuksen lyhytaikainen vuodeosastohoito. Perusterveydenhuollon palvelut tarjotaan henkilölle samoin kuin hänen valitsemansa terveyskeskuksen vastuuväestölle riippumatta siitä, toteutetaanko ne omalla terveysasemalla, keskitetysti muualla tai ostopalveluina. Jos lääkäri tai hammaslääkäri arvioi, että henkilö tarvitsee erikoissairaanhoidon palveluja, henkilö voi valita hoitoa antavan erikoissairaanhoidon toimintayksikön koko maan alueelta. Hoitopaikan valinta koskee kulloistakin lähetettä ja mikäli potilas tarvitsee uudelleen erikoissairaanhoitoa, hoito-

OIKEUSKANSLERIN VIRASTO

paikan voi valita aikaisemmasta valinnasta riippumatta. Hoitopaikka valitaan yhteistyössä lähetteen antavan lääkärin tai hammaslääkärin kanssa, sillä hoitava lääkäri päättää lähetteen antamisesta erikoissairaanhoidon. Potilas ei voi julkisessa terveydenhuollossa valita hoidon porrastusta tai sairaalaa, jossa hänen tarvitsemaansa hoitoa ei ole tarjolla. Valintaoikeus ei voi kohdistua yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990) tarkoitettuun palvelutuottajaan.

Aluehallintovirasto on todennut yleisellä tasolla, että hoidon jatkuvuuden varmentamiseksi potilaan hoidon tarpeen arviointi ja tarvittavat hoitotoimenpiteet toteutetaan perusterveydenhuollossa. Jos tarvitaan erityisosaamista, hoitovastuussa oleva perusterveydenhuollon yksikkö tekee konsultaatiopyynnön erikoissairaanhoidon läheteellä, joka toimii myös maksusitoumuksena. Mikäli potilas haluaa käyttää yksityisen palveluntuottajan palveluita, potilaalle annetaan saate, joka sisältää tiedot sen hetkisestä tilanteesta hoidossa.

Aluehallintovirasto on todennut näkemyksensä, että tämän kaltaisissa tilanteissa, kun kunta on päättänyt ostaa osan palveluista, tässä tapauksessa suun terveydenhuollon, yksityiseltä toimijalta, hämärtyy kuntalaisen käsitys hänen valinnanvapautensa laajuudesta. Euran kunta on protetiikkahoidon tarpeellisuuden arviointivaiheessa menetellyt epäjohtonmukaisella tavalla. Euran terveystieteiden suun terveydenhuollosta on annettu potilaan mukaan saate, jotta hän omakustanteisena hankkisi hoitosuunnitelman yksityissektorilta. Hoitosuunnitelman laatimisen jälkeen oli kuitenkin päätetty hoitaa potilas terveystieteidenkeskuksesta ohjaamalla hänet Attendo Teljän toimipisteeseen Poriin. Kysymys, miksi Eura ei ole ensisijaisesti lähettänyt potilasta jo hoitosuunnitelman tekovaiheessa Attendo Teljän Porin yksikköön, jää saatujen selvitysten perusteella epäselväksi.

Euran terveystieteidenkeskusten selvitysten perusteella päätös tehdä hoitosuunnitelma PlusTerveystieteissä oli tehty yhteisymmärryksessä potilaan kanssa ja hänelle oli annettu mukaan saate, ei lähetettävä erikoissairaanhoidon. Toisaalta PlusTerveystieteistä hankittujen potilasasiakirjojen perusteella saate oli todettu lähetettäväksi. Kantelijan potilasasiakirjoihin oli 4.6.2015 merkitty, että yhteisymmärryksessä potilaan kanssa oli sovittu, että hän hakeutuu proteettista hoitosuunnitelmaa varten erikoishammaslääkärille (PlusTerveystieteis). Merkinnän mukaan riippuen hoitosuunnitelmasuun terveydenhuollon toteutuspaikka jää avoimeksi. Vastaava hammaslääkäri oli antanut kantelijalle samana päivänä saatteen, jonka mukaan asiakas varaa ajan proteettista hoitosuunnitelmaa varten. PlusTerveystieteiden potilasasiakirjoihin on merkitty, että kantelija oli 4.9.2015 ollut erikoishammaslääkärin vastaanotokäynnillä ja tullut vastaavan hammaslääkärin läheteellä proteettiseen hoitosuunnitteluun ja hoitoon. Aluehallintoviraston mukaan edellä ilmenevän ristiriidan perusteella ja koska asiassa ei ole mahdollista saada enempää selvitystä, on aluehallintoviraston näkemyksen mukaan potilaalle annettava informaatio hoidon kokonaistoteutuksesta jäänyt oleellisilta osin puutteelliseksi. Hoitosuunnitelma ja sen laatiminen on kuitenkin kiinteä osa kokonaisuhoitoa.

Saatujen selvitysten perusteella Euran terveystieteidenkeskusten osin epäjohtonmukainen toiminta ja puutteellinen informaatio ovat aiheuttaneet kantelijalle epätietoisuutta hänen erikoishammaslääkäritasoisien hoitonsa toteuttamistavasta ja -paikasta. Kantelijan käytyä erikoishammaslääkärillä hoitosuunnitelman tekemistä varten hänelle on tarjottu protetiikan erikoishammaslääkärin palvelua terveystieteidenkeskushintaan Attendon Teljän Hammaslääkäriasemalla Porissa sekä lisäksi matkakorvausta matkoista Kelan oman auton kilometrikorvauksen mukaan, mikä ei ole ollut kantelijaa tyydyttävä ratkaisu. Yhdyn aluehallintoviraston näkemykseen, jonka mukaan potilasinformaatio on tärkeä osa potilaan kokonaisvaltaisen hoidon toteutumista. Näin ollen puutteellisesti toteutunut potilasinformaatio hoidon ja hoitosuunnitelman toteutuksesta vahvistavat

OIKEUSKANSLERIN VIRASTO

potilaan epätietoisuutta valinnan vapauden laajuudesta ja edelleen vaikeuttavat kokonaisvaltaisen hoitoketjun toteutumista.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Edellä esitetyn perusteella kiinnitän Euran terveystieteiden vastaavan hammaslääkärin huomiota potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain mukaiseen potilaan tiedonsaantioikeuden toteuttamiseen.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen päätöksestäni Euran terveystieteiden vastaavalle hammaslääkärille.

Jäljennös päätöksestäni lähetetään Lounais-Suomen aluehallintovirastolle tiedoksi.

Apulaisoikeuskansleri

Risto Hiekkataipale

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Irma Tolmunen

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE
POSTIOSOITE

Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN
TELEFAKSI

0295 16001
09 160 23975

E-MAIL
INTERNET

etunimi.sukunimi@okv.fi
www.okv.fi